

Skladnost in dopolnjevanje

SENCA V VRTU JE ZELO DOBRDOŠLA. ZLASTI V POLETNIH MESECIH SE RAZVESELIMO VSAKE VEJE VEČJEGA DREVESA ALI GRMA, KI NAS ŠČITI PRED VROČIM POLETNIM SONCEM. VENDAR NI SAMO TO RAZLOG, ZARADI KATEREGA BI MORALI POSKRIBETI ZA SENČNE PROSTORE. V SENCI NAMREČ USPEVA NEŠTETO TRAJNIC, KI OBOGATIJO VSAK VRT TER RAZVESELJUJEJO LASTNIKE IN OBISKOVALCE.

V senci so denimo lepe praproti. Pri njih lahko občudujemo liste v različnih odtenkih zelene barve, obliko rasti in njeno spreminjanje skozi letne čase. V senci pa si želimo tudi nekaj barve, ki nam jo bodo prinesle cvetoče trajnice, kot so vrtno kresnice, orlice, zvončnice, naprsteci, maslenice, hoste, preobjede, anemone, jeglički ali telohi. Da bi dosegli skladnost in dopolnjevanje, se je treba odločiti le za kombinacijo, ki zagotavlja prava medsebojna razmerja in skladnost barv.

Cvetovi rastlin, ki uspevajo v senci, večinoma nimajo močnih in izrazitih barv, kakršne srečujemo pri nekaterih trajnicah za sonce. Obstajajo pa tudi izjeme. Nekatere trajnice se odlikujejo po barvi listov, ki lahko že same naredijo prostor dovolj barvit in raznolik. Tako so denimo učinkovite kombinacije rdečelistne iskrnice, *Heuchera* 'Palace Purple', modrolistne hoste, *Hosta tardiana* 'Halcyon' ali *H. sieboldiana* 'Frances Williams' z rumenimi listi, trav za senco, kot sta *Carex hachijonensis* 'Evergold' ali *Millium effusum* 'Aureum'. Razveseljevali nas bodo nežno nacepljeni listi rdečelistne svetilke, *Cimicifuga ramosa* 'Atropurpurea', v družbi z močnimi šopastimi zelenimi listi maslenic in rumenimi listi hoste sorte 'August Moon'. Med pokrovnimi rastlinami za senco pa imata denimo posebno mesto tiarela (*Tiarella wherryi*) in mali zimzelen (*Vinca minor*).

Drevesa, ki imajo že močno razraščene korenine, drugim rastlinam jemljejo vodo in hranilne snovi, s krošnjami pa zastirajo svetlobo. Kljub temu lahko v podrasti uspeva precej trajnic za senčne lege. Za bujnejšo rast je priporočljivo, da prst pred sajenjem izboljšamo tako, da nanjo nasujemo od 10 do 15 cm dobre vrtno zemlje. Držimo se omejitve, saj bi pretiravanje škodovalo drevesom. Zemlja naj bo rahla in z veliko organskimi snovmi. Šele nato sadimo trajnice. Nekaj vam jih podrobneje predstavljamo v nadaljevanju.

Jesenske anemone – Jesenske anemone (*Anemone japonica*) zacvetijo, ko se pole-tje prevesi v drugo polovico in ko mine naj-



JEGLIČKI IN PRAPROT GERMANSKA PERUŠA SE LEPO DOPOLNJUJEJO.



TELOHOM NAJBOLJ USTREZAJO POLSENČNE LEGE.
NA FOTOGRAFIJI HELLEBORUS ORIENTALIS 'BLUE LADY'.



ZIMZELEN LEPO USPEVA
TUDI POD VELIKIMI DREVEŠI.



ČRNA KAČJA BRADA JE NENAČVADNA TRAJNICA
Z EDINSTVENO BARVO LISTOV – SKORAJ ČRNO.



POMLADANSKA TORILNICA
NAS VSAKO POMLAD OČARA
Z ŽIVO MODRIMI CVETOVIL.

Spomladanska oskrba trajnic

- **Delo na suhi zemlji** – Dela na vrtu in gredah s trajnicami opravljamo le, če je zemlja dovolj suha. Po mokri zemlji ne hodimo, saj s tem uničimo njeno strukturo. Še posebno pazljivi moramo biti tam, kjer so tla težka in že tako zadržujejo več vode.
- **Sajenje in delitev** – Aprila je čas za presajanje, sajenje in delitev trajnic. Jesenske aste, *Aster dumosus*, in njihove višje rastoče sorodnice je priporočljivo deliti oziroma redčiti na dve do tri leta. Šope izkopljemo in jih razdelimo ali preprosto odstranimo del poganjkov.
- **Kakovost sadik** – V vrtnarijah in vrtnih centrih kupujemo le trajnice, ki so že odgnale, saj smo le tako lahko prepričani, da kupujemo živo rastlino. Zaradi pozne zime se namreč zgodi, da trajnice odženejo pozneje. Izbiramo kakovostne rastline, kar pomeni, da se ne ravnamo samo po njihovem trenutnem videzu. Trajnice, ki imajo na začetku pomladi bolj razkošno obliko kot tiste na našem vrtu, so zimo preživele v rastlinjaku, kar pomeni, da so manj trpežne in bodo slabše prenesle neugodne razmere v naravi.
- **Zastirka** – Na novo urejene grede, ki smo jih pred sajenjem dodobra očistili plevelov, je priporočljivo prekriti z zastirkro, ki bo zadrževala vlago v tleh, omejila rast plevelov, hkrati pa je tako prekrita greda lepša na pogled. Zastirkro dodamo tudi na že obstoječe grede, kjer je to potrebno, saj se pozimi nekoliko razgradi.
- **Gnojenje** – Grede po potrebi dognajmo oziroma jim dodamo kompost in drug organski material.
- **Delitev okrasnih trav** – Spomladi okrasne trave ne smemo deliti prezgodaj. Sredi aprila oziroma teden ali dva preden odženejo, je idealen čas. Najprej odstranimo vse posušene ostanke, če tega nismo storili že prej. Večina okrasnih trav je zelo trpežnih, zato lahko velike šope razdelimo oziroma razsekamo z lopato ali drugim primernim orodjem.
- **Okrasne posode** – Trajnice vedno pogosteje sadimo v posode samostojno ali v kombinaciji s sezonskim cvetjem. Če jih sadimo samostojno, je zdaj idealen čas za to.

hujša poletna vročina. Sadimo jih predvsem zaradi lepih cvetov. Ti so lahko različnih barv, najpogosteje v rožnatih in belih odtinkih. Sprva rastejo počasneje, ko se dodobra ukoreninijo, pa se začnejo bujno razraščati. Lepe so predvsem v družbi preobjed (*Aconitum*), ki začnejo cveteti ob istem času. Belocvetne sorte pridejo zelo lepo do izraza v družbi rdečelistnih grmovnic, kot sta rdečelistni ruj ali rdečelistni pahljačasti javor.

Vrtne kresnice – Vrtne kresnice (*Astilbe sp.*) se odlikujejo po lepih nacepljenih listih in stožčastih socvetjih najrazličnejših odtinkov rožnate, rdeče, lila in bele barve. Ker prenesajo tudi mokra tla, jih lahko sadimo na rob ribnika ali bajerja. Nekatere sorte uspevajo tudi na bolj sušnih mestih.

Svetilke – Prefinjene narezljane liste svetilke (*Cimicifuga sp.*) senca varuje pred požigom, ki bi jih povzročili sončni žarki. Visoka stebela se dvigujejo nad liste in na njih se jeseni odprejo socvetja drobnih belih cvetov. Marsikdaj si jih zapomnimo prav zato, ker zacvetijo tako pozno, nekatere šele oktobra. Druga lastnost, zaradi katere jih ne prezremo, je njihova velikost – nekatere namreč sežejo tudi do 180 cm visoko. Svetilke lepo uspevajo v bolj vlažnih tleh. Posebno lepa je sorta z rdečimi listi in stebli.



Lipice – Lipice (*Epimedium sp.*) uporabljamo za prekrivanje zemlje pod drevesi in grmi. Sadimo jih lahko samostojno ali v kombinaciji z drugimi pokrovnimi rastlinami za senčne lege, kot so hoste, krvomočnice, mehkodlaka plautica, debelačka in druge. Uporabljamo jih tudi za obrobo gred v senci. Lipice so nižje rastoče trajnice, ki sprva rastejo nekoliko počasneje, po dveh do treh letih pa popolnoma prekrijejo tla, tako da so huda konkurenca celo najagresivnejšim plevelom. Dobro prenašajo tudi zelo suha tla pod drevjem.

Krvomočnice – Krvomočnice (*Geranium sp.*) so nezahtevne trajnice, ki jih lahko sa-

dimo tako na sončne kakor na senčne lege. Predvsem višje različice so primerne tudi za senco, kjer so posebno lepe kot podrast pod grmi in drevesi ali v družbi host, vrtnih kresnic, telohov in drugih trajnic. Odlikujejo se predvsem po svojih listih in množici cvetov. Pravi učinek naredijo v skupinah.

Telohi – Slovenci, ki smo zaradi naravnega bogastva telohov (*Helleborus sp.*) malo razvajeni, smo jih začeli kot okrasne vrtno rastline 'resno' jemati šele s prihodom vzhodnjaških telohov (*H. orientalis*) oziroma njihovih križancev, ki jih vrtnarije ponujajo v zadnjih letih. Poleg križancev vzhodnjaškega teloha, ki so lahko rdečkastih, lila, ro-

Setveni koledar za maj 2008

1	Če	
2	Pe	
3	So	
4	Ne	(do 12h) (od 13h)
5	Po	(do 15h)
6	To	(od 15h)
7	Sr	
8	Če	(do 11h) (od 12h)
9	Pe	
10	So	(do 9h) (od 10h do 14h)
11	Ne	
12	Po	(od 12h)
13	To	
14	Sr	(do 16h) (od 17h)
15	Če	
16	Pe	
17	So	
18	Ne	
19	Po	
20	To	(od 12h do 18h) (do 11h in od 19h)
21	Sr	
22	Če	(do 13h) (od 14h)
23	Pe	
24	So	
25	Ne	
26	Po	
27	To	(od 9h)
28	Sr	
29	Če	
30	Pe	
31	So	

- čas, primeren za pridelke s plodovi
- čas, primeren za podzemne pridelke
- čas, primeren za cvetje
- čas, primeren za listnate rastline
- čas, primeren za presajane
- čas, primeren za obiranje

Podatki so z dovoljenjem avtorice vzeti iz Setvenega koledarja Marije Thun za leto 2008, ki ga v Sloveniji v neskrajšani obliki izdaja Založba Ajda, Vrdenec, tel. šte. 01/75-40-743.



TRAJNICE ZA SENCO

znatih, rumenih in belih barv, je posebno zanimiv smrdljivi teloh (*H. foetidus*), ki se odlikuje po svojih močno nacepljenih listih. Njegov cvet je zvončaste oblike, je manjši in zelenorumeni barve. Cvetovi imajo pogosto rdeč rob. Smrdljivi teloh je samosevna trajnica. Raste tudi na bolj sončnih legah.

Maslenice – Maslenice (*Hemerocallis sp.*) po obliki rasti spominjajo na nekatere okrasne trave, po cvetovih različnih barv pa na cvetove lilij. Včasih so jih imenovali tudi enodnevnice, saj je vsak cvet odprt le en dan, nato pa ga nadomesti množica novih. Maslenice so raščave trajnice, ki že zgodaj spomladi pokukajo iz zemlje. Sadimo jih lahko na bolj vlažna mesta in senčne, pa tudi na bolj sončne lege.

Iskrnice, ognjeni dež – Iskrnice (*Heuchera sp.*) se odlikujejo predvsem po svojih vednozelenih listih. So nižje rastoče trajnice, ki jih lahko sadimo tudi na sonce. Le za senco pa je primerna iskrnica z rdečimi listi, *Heuchera americana* 'Palace Purple', ki je posebno lepa v družbi host, vrtnih kresnic in maslenic.

Pomladanske torilnice – Pomladanska torilnica (*Omphalodes verna*) je znana marsikateremu ljubitelju sprehodov po naravi.

Kdo si namreč ne bi zapomnil živo modrih drobnih cvetov pokrovne rastline, ki pritegne pozornost aprila v še ne olistanih gozdovih. Tam raste v družbi telohov, tevja, šmarnic, petelinčkov, podlesnih veternic in drugih drobnih pomladanskih cvetic, ki nas v tem letnem času še posebno razveseljujejo. Na vrtu jo uporabljamo kot pokrovno rastlino. Ta zelo nezahtevna trajnica se lepo ujame z lepimi srčki (*Dicentra spectabilis*), saj njeni živo modri cvetovi poudarjajo rožnate srčke. Poznamo tudi sorto 'Alba', ki cveti belo.

Črna kačja brada – Črna kačja brada (*Ophiopogon planiscapus* 'Nigrescens') na prvi pogled spominja na nizko rastočo okrasno travo, saj so njeni listi suličasti, ozki in rastejo v šopu. Kar sorto 'Nigrescens' dela različno od drugih trajnic, je zelo posebna in zanimiva barva listov – so namreč skoraj črni. To pride še bolj do izraza v času cvetenja, saj so drobni cvetovi rožnate barve in poudarijo temno barvo listov. Jeseni se iz cvetov razvijejo črni okrogli plodovi. Osnovna vrsta kačje brade, *Ophiopogon planiscapus*, je podobne rasti kot sorta 'Nigrescens', le da ima zelene liste. Zanimivi so tudi plodovi, ki so kovinsko modri. Obe vednozeleni trajnici sta odlični pokrovni ra-

stlini, primerni za družbo marsikateri drugi trajnici.

Debelačka – Debelačka (*Pachysandra terminalis*) zraste do 20 cm visoko in ima bele cvetove. Sprva se razrašča počasneje, po nekaj letih pa popolnoma prekrije tla. Pozneje jo, za lepšo rast, vsako leto le malo razredčimo. Na soncu listi postanejo rumene barve.

Jegliči – Jegličiči (*Primula sp.*) so precej obširen rod okrasnih rastlin. Med njimi poznamo veliko vrst trajnic. Večina jih raste na polsenčnih legah in v vlažnih ali celo mokrih tleh. *Primula denticulata* ali obloglavi jegličič zacveti že zgodaj pomladi. Drobni cvetovi oblikujejo pravilno okrogla socvetja. Poznamo sorte z belimi, rdečimi, rožnatimi in lila cvetovi. Pozneje zacveti še množica drugih jegličičev, posebno zanimivi so *P. japonica* z rdečimi cvetovi, nanizanimi v etažah, *P. florindae*, ki poleti zacveti rumeno in ima posebno lepe liste. *P. vialii* cveti junija. Cvetovi so stožčaste oblike in dvo-barvni – vijoličasti in rdeči. Jegličiči posebno privlačni v vodnih motivih.

**BESEDILO IN FOTOGRAFIJE
BERNARDA STRGAR SATLER**

BOBREK - kritina, ki je ni treba vzdrževati

Slovenski proizvajalec strešnih kritin je izdelal kritino BOBREK kot odgovor na zahteva trga po laki kritini za tradicionalne strehe, pri katerih ni potrebno vzdrževanje. Ta oblika kritine že dolgo odlikuje strehe, izboljšala so se le lastnosti zaradi novih materialov. BOBREK je desetkrat lažji (samo 6 kg/m²), z njim jemogoe minimalen naklon 12 stopinj, odporen pa je tudi proti velikim hitrostim vetra. Izdelan je iz 0,50 milimetra debele jeklene kroče ohišane pločevine z 275 g/m² cinka, dodatno je prevečeni z epoksidnim premazom in končnim rancosom, ki je odporen protivsem vremenskim neviščnostim.

Si jo kombiniratejo materialov je ziviljenjaka obdelani na BOBREK dolga ved dovoljkrat.




www.hosekra.si

Vabljani v salona kritin od 7 do 16 ure.

	Šahovica	BOBREK
Število elementov	7560 kosov	75 kosov
teža na strehi	13000 kg	1000 kg
naklon	min. 30	min. 12
montaža	počasno	hitro

Zelo zanimiva je primerjava boljšorja z BOBREKDM na površini 200 m²







hosekra
STREŠNA KRITINA

Slo. V. Bežinica (ob. Slovenska)
tel. 02/305 81 20

Ljubljana, Trška cesta 38
tel. 01/25 63 305